

Μαρία Παπαντωνίου, διδάκτορας του πανεπιστημίου 8 του Παρισιού.

8 rue Haguette
93200 Saint-Denis
France

Tél. : 0033148099144

mpapantoniou@orange.fr

Το Αυτοδιαχειριζόμενο Λύκειο του Παρισιού (ΛΑΠ).

Η ανακοίνωση αυτή στοχεύει την παρουσίαση στην Ελλάδα έρευνας που πραγματοποιήσαμε στο Αυτοδιαχειριζόμενο Λύκειο του Παρισιού (Lycée Autogéré de Paris (LAP)) (στη συνέχεια ΛΑΠ) στα πλαίσια διδακτορικής διατριβής¹. Η έρευνα είχε σκοπό την διερεύνηση των πολιτικών και παιδαγωγικών διαστάσεων της παιδαγωγικής αυτοδιαχείρισης.

Παρουσίαση του ΛΑΠ.

Πριν μιλήσουμε για την έρευνα που πραγματοποιήσαμε στο ΛΑΠ οφείλουμε να παρουσιάσουμε συνοπτικά το σχολείο αυτό². Το ΛΑΠ είναι ένα δημόσιο πειραματικό σχολείο που λειτουργεί στο 15^ο διαμέρισμα του Παρισιού με εκπαιδευτικό προσωπικό 25 καθηγητών και 180 περίπου μαθητές. Ιδρύθηκε το 1982 υπό την αιγίδα του υπουργού παιδείας της Γαλλίας Alain Savary. Προσφέρει δυνατότητα φοίτησης στους βασικούς κλάδους της γενικής παιδείας σε μαθητές προερχόμενους από όλη τη Γαλλία (δεν υπόκειται στους κανόνες του σχολικού χάρτη). Για την επιλογή των καθηγητών και των μαθητών

¹ Papantoniou Maria, *Éléments d'une Analyse Institutionnelle du Lycée Autogéré de Paris (LAP) : réflexion théorique et recherche ethnographique (Προς μια Θεσμική Ανάλυση του Αυτοδιαχειριζόμενου Λυκείου του Παρισιού, θεωρητικός συλλογισμός και εθνογραφική έρευνα)*, doctorat des sciences de l'éducation, Université Paris 8 Vincennes-Saint-Denis, janvier 2010, directeur de recherche : Patrice Ville, jury : Patrice Ville, Jacques Guigou, Constantin Xypas, Remi Hess, Patrick Boumard, Bernard Elman.

² Μπορεί κανείς να βρει βασικές πληροφορίες στην ιστοσελίδα του ΛΑΠ: [Http://www.l-a-p.org/](http://www.l-a-p.org/)

ακολουθούνται εσωτερικές διαδικασίες με βάση την αρχή της συλλογικής αυτοσυγκρότησης (cooptation).

Οι δραστηριότητες του ΛΑΠ χωρίζονται σε δυο άξονες : δραστηριότητες μάθησης και δραστηριότητες διαχείρισης. Η αυτοδιαχείριση ή συλλογική διαχείριση, δηλαδή η διαχείριση όλων των ζητημάτων που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου από κοινού και με ισοτιμία³ από τους καθηγητές και τους μαθητές αποτελεί τη βασική ιδιαιτερότητα της παιδαγωγικής του. Για το σκοπό αυτό συγκροτούνται εσωτερικοί θεσμοί όπως οι Γενικές Συνελεύσεις οι Ομάδες Βάσης, οι Επιτροπές διαχείρισης κλπ. Όσον αφορά τις δραστηριότητες μάθησης, εκτός από τα «παραδοσιακά» μαθήματα, στο ΛΑΠ οργανώνονται δραστηριότητες όπως τα projets, τα ateliers και τα θέματα.

Πρώτα στοιχεία της έρευνας. Βασικές παιδαγωγικές αρχές του ΛΑΠ.

Η έρευνα που πραγματοποιήσαμε στο ΛΑΠ⁴ μας επέτρεψε να διαπιστώσουμε ότι παρά το χωρισμό ο ένας άξονας παραπέμπει στον άλλο και ότι ένα σημαντικό μέρος της δουλειάς που πραγματοποιείται στο ΛΑΠ βασίζεται στις ευκαιρίες μάθησης που δημιουργούνται όταν οι δυο άξονες συναντιούνται. Η διοίκηση για παράδειγμα απαιτεί γνώσεις πληροφορικής κλπ.

Εντοπίσαμε επίσης τρεις βασικές παιδαγωγικές αρχές τις οποίες συνδέσαμε με τις γενικότερες αρχές της αυτοδιαχείρισης και της ελευθεριακής παιδαγωγικής. Πρόκειται για την ελευθερία φοίτησης, τη συλλογική διαχείριση και τη συλλογική αξιολόγηση συνδυασμένη με την ατομική παρακολούθηση της προσωπικής εξέλιξης του κάθε μαθητή.

Πιο αναλυτικά, η ελευθερία φοίτησης σημαίνει ότι ο μαθητής έχει το δικαίωμα να πάει στο μάθημα ή να παρακολουθήσει μια δραστηριότητα ή όχι, η παρουσία δηλαδή δεν είναι υποχρεωτική. Αυτό συνεπάγεται την απαίτηση μιας υπεύθυνης στάσης του μαθητή απέναντι στο μάθημα ή τη δραστηριότητα από τη στιγμή που θα αποφασίσει να το/την παρακολουθήσει. Αν εμπλακεί για παράδειγμα στην οργάνωση ενός ταξιδιού θα πρέπει να καταλάβει ότι η πραγμάτωση του ταξιδιού εξαρτάται και από τον ίδιο και ότι φέρει για αυτό την ευθύνη απέναντι στους συμμαθητές του που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτό.

³ Για τη σχέση της αυτοδιαχείρισης με τις θεωρίες της ισότητας αναφερόμαστε στους Yvon Bourdet, Alain Guillermin, *Clefs pour l'autogestion*, Paris, Seghers, 1975.

⁴ Συγκεκριμένα πραγματοποιήσαμε συστηματική παρατήρηση της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων που διήρκεσε πάνω από ένα σχολικό έτος, καθώς και περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων με μαθητές. Σε μια από αυτές βασίστηκε η μονογραφία ενός μαθητή που αποτέλεσε το τελευταίο κεφάλαιο της διατριβής.

Η συλλογική διαχείριση ή αυτοδιαχείριση σημαίνει, όπως σημειώσαμε παραπάνω, την από κοινού και με ισοτιμία από τους καθηγητές και τους μαθητές διαχείριση όλων των ζητημάτων που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου. Καθαριότητα, οικονομική διαχείριση (δεν υπάρχει προσωπικό καθαριότητας ούτε διοικητικό προσωπικό), οργάνωση των σχολικών δραστηριοτήτων αποτελούν ευθύνες για όσους συμμετέχουν στην συλλογικότητα. Ακόμη κι αν οι καθηγητές φέρουν επιπλέον ευθύνες, όσον αφορά κυρίως την διαιώνιση του εγχειρήματος, οι μαθητές καλούνται να συμβάλουν σε όλες τις πτυχές της ζωής του σχολείου. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα (χειρισμός των ηλεκτρονικών υπολογιστών, διδασκαλία του hip-hop) οι ρόλοι καθηγητή/μαθητή αντιστρέφονται.

Η αξιολόγηση του εγχειρήματος αποτελεί μέρος των συλλογικών διαδικασιών. Σημαντική θέση στη διαδικασία αυτή αποτελεί και η στιγμή της επιλογής των καινούριων μαθητών από τους καθηγητές και τους παλιούς μαθητές. Είναι η στιγμή που τίθενται τα ερωτήματα: ποιοί μαθητές για το σχολείο αυτό, και, τι είδους σχολείο για τους μαθητές αυτούς; Παράλληλα η αξιολόγηση της φοίτησης και της επίδοσης των μαθητών στηρίζεται σε ένα σύστημα που περιλαμβάνει διάφορους εσωτερικούς θεσμούς: συνεδριάσεις ανά σχολικά τμήματα, ατομικά φύλλα εξέλιξης, συνεντεύξεις στα μέσα και τα τέλη της χρονιάς, tutorat⁵. Αξιολογείται η εξέλιξη του μαθητή με βάση τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους που θέτει κάθε φορά στα πλαίσια του σχολείου, αλλά και για την περαιτέρω ζωή του. Η συλλογική αξιολόγηση του εγχειρήματος και η ατομική παρακολούθηση των μαθητών ανατροφοδοτούν η μια την άλλη.

Θεωρητικό πλαίσιο.

A. Θεσμική ανάλυση.

Το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θελήσαμε να εντάξουμε την έρευνά μας είναι το θεωρητικό ρεύμα της θεσμικής ανάλυσης και κυρίως οι αναπτύξεις του René Lourau. Σύμφωνα με το Lourau η ανάλυση ενός θεσμού συνίσταται στην ανάλυση των σχέσεων που τα άτομα αναπτύσσουν με το θεσμό.⁶ Για το Lourau όπως και για τον Καστοριάδη η θεσμοποίηση αποτελεί στοιχείο της διαλεκτικής του θεσμού και η αυτοδιαχείριση αποτελεί

⁵ Κάθε μαθητής έχει έναν υπεύθυνο καθηγητή (tuteur) στον οποίο μπορεί να απευθύνεται καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

⁶ Αναφερόμαστε κυρίως στη διατριβή του Lourau, René Lourau, *L'analyse institutionnelle*, Paris, Minuit, 1970.

στοιχείο του επαναστατικού προτάγματος.⁷

Από τη μεριά μας, η παρατήρηση των πρακτικών αυτοδιαχείρισης, καθώς και του τρόπου που στο ΛΑΠ οι θεσμοί και η ανάλυσή τους μετατρέπονται σε παιδαγωγικά εργαλεία, μας οδήγησε σε δυο βασικές θεωρητικές αναζητήσεις. Η πρώτη αφορά την έννοια της συλλογικότητας.

Οι επιστημονικές προσεγγίσεις των θεσμών εστιάζουν το ενδιαφέρον τους άλλοτε σε ζητήματα οργανωσιακά, άλλοτε στο ζήτημα των ομάδων και της δυναμικής τους. Οι έννοια της συλλογικότητας εμφανίζεται συστηματικά όταν οι θεωρητικές προσεγγίσεις των θεσμών βρίσκονται μπροστά στην ανάγκη να συμπεριλάβουν στις αναλύσεις τους μια κριτική της έννοιας του Κράτους.⁸ Το ζητούμενο είναι λοιπόν μια θεώρηση της έννοιας της συλλογικότητας ως υποκειμένου: ποιά είναι η θέση του ατόμου και της συλλογικότητας σε μια θεωρία της κοινωνίας στα πλαίσια της οποίας οι θεσμοί νοούνται εκτός κάθε τύπου υπερβατικότητας;

Η δεύτερη θεωρητική μας έγνοια ήταν η πρόταση μιας έννοιας ικανής να περιγράψει με επιχειρησιακό τρόπο την αντίληψη του θεσμού στα πλαίσια της αυτοδιαχείρισης. Προτείναμε, για αυτό, τον όρο διεργασία θεσμοποίησης. Η διεργασία θεσμοποίησης είναι μια δραστηριότητα της συλλογικότητας που έχει δυο διαστάσεις: από τη μια οργάνωση των εσωτερικών θεσμών της συλλογικότητας και από την άλλη ανάλυση του άμεσου περιβάλλοντος της συλλογικότητας και των θεσμικών εμπλοκών. Οι δυο διαστάσεις της δραστηριότητας αυτής έχουν μεταξύ τους συμπληρωματική σχέση: η μια εμφανίζεται όταν η άλλη φτάνει στα όριά της.⁹

Η διεργασία θεσμοποίησης αποτελεί κατά την άποψή μας και την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στα δυο ρεύματα θεσμικής παιδαγωγικής που αναπτύσσονται στη Γαλλία, τη θεσμική παιδαγωγική της αυτοδιαχείρισης του ΛΑΠ¹⁰ και τη θεσμική παιδαγωγική του Fernand

⁷ Castoriadis Cornelius, *L'institution imaginaire de la société*, Paris, Seuil, 1975, (Κορνήλιος Καστοριάδης, Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας, Κέδρος, 1978) Lourau René, *L'État inconscient*, Minit, Paris, 1978.

⁸ Lapassade Georges, *Groupes, Organisations, Institutions*, Anthropos, Paris, 2006 (1966). Lefebvre Henri, *De l'État, 3 Le mode de production Étatique*, UGE, 10/18, Paris, 1977.

⁹ Με τον ίδιο τρόπο που σύμφωνα με τον Devereux η σχέση ανάμεσα στις κοινωνιολογικές και τις ψυχολογικές εξηγήσεις διέπεται από την αρχή της συμπληρωματικότητας, Devereux Georges, *Ethnopsychanalyse complémentaire*, Flammarion, Paris, 1972.

¹⁰ Οι πρακτικές του ΛΑΠ βρίσκονται πιο κοντά στις θέσεις και τα εγχειρήματα του GPI (Groupe de Pédagogie Institutionnelle) (Ομάδα Θεσμικής Παιδαγωγικής). Για την ιστορία των ρευμάτων αυτών βλέπε Lamih Ahmed, *De Freinet à la pédagogie institutionnelle*, Paris, Ivan Davy, 1995.

Oury¹¹.

B. Παρατήρηση, εμπλοκή του ερευνητή, επιστημολογία.

Όσον αφορά το μεθοδολογικό και επιστημολογικό πλαίσιο βασιστήκαμε κυρίως στην έννοια της εμπλοκής του ερευνητή, όπως αυτή αναπτύχθηκε από την Θεσμική Ανάλυση και τον René Lourau, καθώς και στην έννοια της αντιμεταβίβασης. Η έννοια της αντιμεταβίβασης που προέρχεται από την ψυχανάλυση προτάθηκε από τον Félix Guattari και το ρεύμα της θεσμικής ψυχοθεραπείας¹² ως μια έννοια ικανή να συμβάλει στην ανάλυση των σχέσεων που αναπτύσσονται μέσα στα ψυχιατρεία και τους θεσμούς ψυχικής περίθαλψης. Από τον εθνοψυχαναλυτή Georges Devereux η ίδια έννοια προτάθηκε ως βασικό στοιχείο της ανάλυσης της σχέσης που ο ερευνητής αναπτύσσει με το αντικείμενο της έρευνάς του¹³. Από αυτή την άποψη η θεωρία της αντιμεταβίβασης στην έρευνα συναντά τη θεωρία της εμπλοκής του ερευνητή του Lourau¹⁴.

Σύμφωνα με το Devereux κάθε υποκείμενο είναι ικανό να παρατηρεί τα αντικείμενα και τα υποκείμενα του περιβάλλοντός του. Στις επιστήμες του ανθρώπου, λοιπόν, ο ερευνητής που παρατηρεί είναι ταυτόχρονα αντικείμενο παρατήρησης. Τα πιο σημαντικά δεδομένα της έρευνάς του προέρχονται από την παρατήρηση των αντιδράσεων και των αλλαγών στη συμπεριφορά του αντικειμένου του απέναντι στον ίδιο και στις αλλαγές που οι συνθήκες της έρευνας επιφέρουν στο περιβάλλον του. Όπως ο ψυχαναλυτής, κατά τη διάρκεια της θεραπείας, έτσι και ο ερευνητής, κατά τη διάρκεια της έρευνας, οφείλει να αναλύει τα στοιχεία μεταβίβασης και αντιμεταβίβασης που εμπλέκονται στη διαδικασία της έρευνας.

Οι θεωρίες αυτές μας οδήγησαν, από τη μια μεριά, σε μια αναζήτηση της εμπλοκής μας ως ερευνητήρια σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας, αλλά και σε σχέση με τις θεωρητικές μας επιλογές και, από την άλλη, στην σύλληψη ενός σχήματος που περιγράφει τις σχέσεις

¹¹ Για το ρεύμα αυτό και τη δουλειά του GET (Groupe Éducation Thérapeutique) βλέπε Oury Fernand, Vasquez Aïda, *Vers une pédagogie institutionnelle*, Maspero, Paris, 1967, réédition Matrice, 1988. Για τα πιο σύγχρονα εγχειρήματα βλέπε Pain Jacques, *La pédagogie institutionnelle d'intervention*, Matrice, Vigneux, 1993. Στις θεωρητικές θέσεις του ο Pain επιμένει περισσότερο στην εκμάθηση του θεσμού παρά στην ανάλυσή του.

¹² *Psychothérapie institutionnelle*, n° 1, Paris, 1964, Guattari Félix, *Psychanalyse et transversalité, Essais d'analyse institutionnelle*, Maspero, Paris, 1972, La Découverte, Paris, 2003.

¹³ Georges Devereux, *From Anxiety to Method in the Behavioral Sciences*, Mouton et Cie, Paris et La Haye, 1967, Devereux Georges, *De l'angoisse à la méthode dans les sciences du comportement*, Aubier, Paris, 1980.

¹⁴ Lourau René, *Implication, transduction*, Anthropos, Paris, 1997, Lourau René, « La peau des couilles. Transsexualisme, dimorphisme sexuel et implication », *Quel corps ?* n° 47-48-49, avril 1995, pp.223-232.

ερευνητή αντικειμένου και το οποίο μας χρησίμευσε στη συνέχεια για την περιγραφή των παιδαγωγικών σχέσεων στο ΛΑΠ.

Εφόσον ο ερευνητής και το αντικείμενο παρατηρούν και οι δυο ο ένας το άλλο και εφόσον η ιδιαιτερότητα του ερευνητή έγκειται στο γεγονός ότι ο ερευνητής παρατηρεί επίσης τις αντιδράσεις του αντικειμένου του απέναντι στον ίδιο και τα φαινόμενα μεταβίβασης και αντιμεταβίβασης, η σχέση μπορεί να αναπαρασταθεί με το εξής σχήμα: ερευνητής→(ερευνητής↔αντικείμενο). Με τον ίδιο τρόπο η επιστημολογική έρευνα (η έρευνα πάνω σε μια επιστημονική έρευνα) μπορεί να αναπαρασταθεί με το σχήμα: ερευνητής2→(ερευνητής2↔ερευνητής1→(ερευνητής1↔αντικείμενο)). Εμπνευσμένη από τον τρόπο που πραγματοποιείται η κατάρτιση των ψυχαναλυτών (διδασκική ανάλυση) υποστηρίζουμε ότι το σχήμα αυτό, εκτός από την επιστημολογική έρευνα, αναπαριστά και τις διδακτικές σχέσεις. Θα εξετάσουμε στη συνέχεια πώς τα σχήματα αυτά προσαρμοσμένα στις παιδαγωγικές πρακτικές του ΛΑΠ μας βοήθησαν στην περιγραφή του τρόπου με τον οποίο οι παιδαγωγικές αρχές του ΛΑΠ συμβάλλουν στην κατάκτηση μιας σχετικής αυτονομίας του μαθητή απέναντι στη σχολική φοίτηση και εργασία.

Αυτοδιαχείριση, αυτονομία στη σχολική φοίτηση.

Στη συνέχεια θα βασιστούμε στο σχήμα της παρατήρησης και θα περιγράψουμε σχηματικά τον τρόπο που η πρακτική της αυτοδιαχείρισης συμβάλει στην αυτονομία του ατόμου σε σχέση με τον τρόπο που χειρίζεται τη σχέση του με το άμεσο περιβάλλον του.

Οφείλουμε όμως δυο διευκρινήσεις. Τα συμπεράσματά μας σε σχέση με την ατομική αυτονομία δεν μπορούσαν να βασιστούν αποκλειστικά στις παρατηρήσεις των πρακτικών του ΛΑΠ ως συλλογικότητα, αλλά απαιτούσαν προσωπικές μαρτυρίες ατομικών εμπειριών και βιωμάτων. Για το λόγο αυτό στηριχθήκαμε κυρίως σε μια μονογραφία του Ρομάν, ενός μαθητή του ΛΑΠ. Επίσης, συμπληρωματικά, τα συμπεράσματα που ακολουθούν (όπως και όσα είπαμε προηγουμένως σε σχέση με τη διεργασία θεσμοποίησης) βασίζονται και σε μια παράλληλη ανάγνωση παρατηρήσεων που κάναμε στο ΛΑΠ, αλλά και μέσα σε δυο άλλες αυτοδιαχειριζόμενες συλλογικότητες¹⁵ των οποίων είμαστε ή έχουμε υπάρξει μέλος στο

¹⁵ Πρόκειται για τη συλλογικότητα που εξέδιδε το περιοδικό *Ασκήσεις ανυπακοής* στη Θεσσαλονίκη και για τη συντακτική επιτροπή του περιοδικού *Revue d'analyse institutionnelle. Les cahiers de l'implication* (Περιοδικό Θεσμικής ανάλυσης, Τα τετράδια της εμπλοκής), équipe Socio-clinique institutionnelle LSE-ESSI, Sciences de l'Éducation, Université Paris 8 Vincennes – Saint-Denis, που εκδίδεται στο Πανεπιστήμιο 8 του Παρισιού.

παρελθόν. Οι εμπειρίες μας μέσα σε αυτές τις συλλογικότητες (που αποτελούν κομμάτι της εμπλοκής μας στο αντικείμενο της έρευνας) έπρεπε να αναλυθούν για επιστημολογικούς λόγους αλλά και γιατί μας πρόσφεραν τα πλεονεκτήματα, πρώτον, της εμπλούτησης των προσωπικών μαρτυριών και, δεύτερον, της παρατήρησης της αυτοδιαχείρισης από των έσω (ενώ στο ΛΑΠ υπήρξαμε παρατηρητής χωρίς να είμαστε μέλος της συλλογικότητας).

Οι παρατηρήσεις μας στο ΛΑΠ και η μονογραφία του Ρομάν μας έδειξαν ότι στο ΛΑΠ πραγματοποιούνται τριών ειδών παρατηρήσεις. Καταρχήν η συλλογική διαχείριση στηρίζεται σε μια παρατήρηση: η συλλογικότητα παρατηρεί το άμεσο περιβάλλον της:

Συλλογικότητα→(συλλογικότητα↔άμεσο περιβάλλον)

Παράλληλα, πραγματοποιείται αυτό που ονομάσαμε συλλογική αξιολόγηση συνδυασμένη με την ατομική παρακολούθηση της προσωπικής εξέλιξης. Πρόκειται για μια παρατήρηση που πραγματοποιεί η συλλογικότητα προκειμένου να αυτοαξιολογηθεί αξιολογώντας πώς οι μαθητές λειτουργούν μέσα στο περιβάλλον που τους προσφέρεται:

Συλλογικότητα→(συλλογικότητα↔άτομο→(άτομο↔άμεσο περιβάλλον))

Παράλληλα, το κάθε μέλος της συλλογικότητας καλείται όχι μόνο να συμμετάσχει, αλλά και να παρατηρήσει την συλλογικότητα προκειμένου να έχει μια συνολική εποπτεία των συνθηκών που αφορούν τη φοίτηση σε αυτό το σχολείο. Το γεγονός αυτό του επιτρέπει να συμμετέχει στη λήψη των αποφάσεων που απαιτούν εμπλοκή (η απόφαση με αφορά) αλλά και αποστασιοποίηση (πολλές αποφάσεις είναι δυνατές, κάθε μια προσφέρει διαφορετικές δυνατότητες για το μέλλον). Οι συνθήκες αυτοδιαχείρισης επιτρέπουν στους μαθητές να επιτελέσουν αυτό για το οποίο, σύμφωνα με τον Devereux, κάθε άτομο είναι ικανό, δηλαδή να καταστήσουν εαυτούς παρατηρητές του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντός τους:

Άτομο→(άτομο↔συλλογικότητα→(συλλογικότητα↔άμεσο περιβάλλον))

Ο μαθητής που συμμετέχει στις παρατηρήσεις αυτές, καταλαμβάνοντας εναλλακτικά τις διάφορες θέσεις που περιγράψαμε και πραγματοποιώντας ένα feed-back μπορεί να αντιμετωπίσει την σχολική του φοίτηση, την παρουσία του μέσα στο σχολείο και τη συλλογικότητα ως αυτόνομος παρατηρητής:

άτομο→(άτομο↔άμεσο περιβάλλον)

Θελήσαμε να περιγράψουμε περιληπτικά τον τρόπο με τον οποίο η συμμετοχή στην αυτοδιαχείριση συμβάλει στην κατάκτηση της αυτονομίας.

Αξιολόγηση, αυτονομία απέναντι στη σχολική εργασία.

Το σχολείο έχει, όμως, ως στόχο την κατάκτηση της γνώσης. Για το λόγο αυτό, εστίασαμε τις παρατηρήσεις μας στον τρόπο με τον οποίο στο ΛΑΠ οι καθηγητές αντιμετωπίζουν τη σχέση του μαθητή με τη γνώση και την εργασία του μαθητή πάνω στα γνωστικά αντικείμενα και κυρίως τις ιδιαιτερότητες της διαδικασίας αξιολόγησης. Η μαρτυρία του Ρομάν έπαιξε επίσης σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αναλύουμε τη σχέση του μαθητή με τη γνώση μέσα στις συνθήκες που προσφέρει η αυτοδιαχείριση στο ΛΑΠ.

Η κατάκτηση της αυτονομίας απέναντι στη σχολική εργασία ακολουθεί, σύμφωνα με τις αναλύσεις μας, το παρακάτω σχήμα:

καθηγητής → (καθηγητής ↔ μαθητής → (μαθητής ↔ σχολική εργασία))
μαθητής → (μαθητής ↔ καθηγητής → (καθηγητής ↔ σχολική εργασία))
μαθητής → (μαθητής ↔ σχολική εργασία)

Σε μια πρώτη φάση, ο καθηγητής παρατηρεί και αξιολογεί. Όχι όμως αφηρημένα τον μαθητή ή την εργασία που του παρουσιάζει. Αξιολογεί τα στοιχεία που κρίνει σημαντικά σε σχέση με τον τρόπο που ο μαθητής χειρίζεται το αντικείμενο και αντιλαμβάνεται τις απαιτήσεις του γνωστικού τομέα. Στη συνέχεια, ο μαθητής (που είναι ικανός να παρατηρεί) καλείται να παρατηρήσει και να τοποθετηθεί μέσα στα πλαίσια που του προτείνονται από τον καθηγητή, καθώς και να επαναπροσδιορίσει την εργασία του μέσα σε αυτά. Ο στόχος είναι να κατακτήσει ο μαθητής τα γνωστικά και κοινωνικά εργαλεία της κάθε διδασκόμενης επιστήμης.

Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ο ρόλος που παίζει εδώ η αυτοδιαχείριση είναι έμμεσος και σημαντικός. Από τη μια, οι σχέσεις που αναπτύσσονται στα πλαίσια της αυτοδιαχείρισης ανάμεσα στους καθηγητές και τους μαθητές επιτρέπουν το διάλογο ανάμεσά τους πάνω στα γνωστικά αντικείμενα και εργαλεία. Από την άλλη, ο μαθητής που στην καθημερινότητα της σχολικής του φοίτησης βρίσκεται αντιμέτωπος με διάφορα προβλήματα, σε διάφορους τομείς διαχείρισης και για τα οποία καλείται να αποφασίσει λαμβάνοντας υπόψη του τα κοινωνικά πλαίσια καθίσταται ικανός να τα αναγνωρίζει και να τα συνεκτιμά. Με τον ίδιο τρόπο, αποδέχεται να αντιμετωπίσει με τη βοήθεια του καθηγητή τα πλαίσια και τις απαιτήσεις του σχολικού αντικειμένου.

Σχολικό σύστημα, πειραματισμός και εναλλακτικότητα.

Το ΛΑΠ είναι ένα πειραματικό σχολείο. Η λειτουργία του, ο μαθητικός πληθυσμός στον οποίο απευθύνεται και η παιδαγωγική του επιτρέπουν μια διαφορετική ματιά πάνω στο

σχολείο. Η εναλλακτική παιδαγωγική του δεν αποτελεί μια πρόταση γενικεύσιμη στο σύνολο του σχολικού συστήματος. Η δουλειά, όμως, που προτείνει απευθυνόμενο σε μαθητές με προβλήματα μέσα στο «παραδοσιακό» σχολείο δεν αποφέρει μόνο μια προσωρινή λύση για τους μαθητές αυτούς, αλλά και μια δυνατότητα διάγνωσης¹⁶ των προβλημάτων του σχολείου και μια ευκαιρία προβληματισμού πάνω σε αυτά.

Οι πρακτικές του ΛΑΠ προσφέρουν μια διαφορετική οπτική πάνω στο ζήτημα της σχολικής πολιτειότητας καθώς και πάνω στα προβλήματα σχολικής ένταξης και επιτυχίας. Η έρευνά μας πάνω στο ΛΑΠ αποτελεί μια μονογραφία του ΛΑΠ, αλλά εντάσσεται και σε ένα γενικότερο προβληματισμό πάνω στο σχολικό σύστημα και την εκπαιδευτική πολιτική. Από την άποψη αυτή το παράδειγμα του Αυτοδιαχειριζόμενου Λυκείου του Παρισιού μπορεί να συμβάλει στην προσέγγιση του ζητήματος των σχολικών συμβουλίων, στον σχεδιασμό των σχολείων "δεύτερης ευκαιρίας" καθώς και στη προσέγγιση της σχολικής διαρροής και της παραβατικότητας.

¹⁶ Papantoniou Maria, « Le Lycée Autogéré de Paris (LAP) : diagnostiquer le « traditionnel », penser l'alternative » (Το αυτοδιαχειριζόμενο Λύκειο του Παρισιού (ΛΑΠ): εναλλακτικότητα και διάγνωση του σχολείου), *La lettre de l'enfance et de l'adolescence*, n° 81, L'école autrement, septembre 2010.